

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA**

ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE

ȘCOALA DOCTORALĂ STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE

Cu titlu de manisris

C.Z.U.:782.1.071.2(478+436)

782.1:781.68

**MUZICA VOCALĂ A LUI RICHARD STRAUSS
ÎN ARTA INTERPRETATIVĂ A MARIEI CEBOTARI**

**AUTOREFERATUL TEZEI DE DOCTOR
ÎN STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE
SPECIALITATEA 653.01 - MUZICOLOGIE**

Conducător științific

Doctor în studiul artelor, profesor

Svetlana Țircunova

student-doctorand

Serghei Pilipețchi

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale Studiul artelor și culturologie a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice.

Componența comisiei pentru susținerea tezei de doctor în studiul artelor și culturologie:

1. **Victoria Melnic, președinte**, dr., prof. univ., rector AMTAP;
2. **Diana Bunea, secretar**, dr., conf. univ., AMTAP;
3. **Svetlana Țircunova, conducător științific**, dr. în studiul artelor, prof. univ., AMTAP;
4. **Irina Ciobanu-Suhomlin, referent oficial**, dr., prof. univ., AMTAP;
5. **Aurelian Dănilă, referent oficial**, dr. hab., prof. univ., coordonatorul Secției a științelor sociale, economice, umanistice și arte a AȘM;
6. **Natalia Efimova, referent oficial**, dr. hab, prof. univ., prorector Academia de artă corală *V. Popov*, Moscova, Rusia.

Susținerea tezei va avea loc la 21 mai 2019, ora 10.00 în ședința comisiei pentru susținerea tezei de doctor în studiul artelor și culturologie din cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (mun. Chișinău, str. A. Mateevici, 87, aud. 49).

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională RM (Chișinău, str. 31 august 1989, 78A), biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (Chișinău, str. A. Mateevici, 87), biblioteca Academiei de Științe RM (Chișinău, str. Academiei, 5A) și pe paginile web a AMTAP (<http://amtap.md>) și C.N.A.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la « _____ » _____ 2019

Secretar științific al comisiei pentru susținerea tezei:

Diana Bunea, dr. în studiul artelor, conf. univ. _____

Conducător științific:

Svetlana Țircunova, dr. în studiul artelor, prof. univ. _____

Autor:

Serghei Pilipețchi _____

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei cercetate și gradul de abordare a problemei. Maria Cebotari (1910–1949) este una dintre cele mai de văză cântărețe din prima jumătate a secolului al XX-lea, remarcabilă prin faptul că a îmbinat tehnica vocală excelentă cu măiestria actricească unică și prezența scenică fascinantă. Caracterul vocii Mariei Cebotari era universal: aparatul său vocal îi permitea, în mod firesc, să interpreteze partide pentru soprano de coloratură, lirică, lirico-dramatică, dramatică și chiar pentru mezzo-soprano. Maria Cebotari a îmbinat cele mai importante realizări ale școlilor vocale italiene și germane, iată de ce activitatea ei reprezintă o coeziune inedită a diferitor stiluri interpretative, iar însăși Maria Cebotari a devenit una dintre primele cântărețe, cărora li se poate atribui determinativul ”universal”, o calitate extrem de solicitată în prezent. Având în vedere forța impunătoare a talentului interpretei, M. Cebotari este frecvent comparată cu M. Malibran și M. Callas. O caracteristică distinctivă a prestației artistice a cântăreței este diapazonul lingvistic și stilistic extrem de divers: M. Cebotari a interpretat în limba originală respectivă muzica de operă italiană, franceză, germană și rusă, începând cu epoca barocului și până la autori contemporani activității sale.

Un loc semnificativ în repertoriul cântăreței îl ocupa muzica vocală a lui Richard Strauss. Mai mult ca atât, M. Cebotari a jucat un rol aparte în activitatea artistică a acestui compozitor. În viața muzicală interbelică din Europa, perioadă în care creația lui R. Strauss făcea parte din prioritățile culturale ale timpului, artista a ocupat una dintre pozițiile dominante. Însușind cu ușurință partițiile lucrărilor timpurii ale compozitorului, fiind, de asemenea, și martorul apariției la lumina zilei a capodoperelor sale de mai târziu, M. Cebotari deseori devenea prima sau una din primele interprete ale acestor creații, ca de exemplu *Femeia tăcută*, *Daphna*, *Capriccio*. Conștientizând valoarea artistică a operelor compozitorului pentru muzica mondială, M. Cebotari a devenit promotoarea acestora și întemeietoarea unei maniere stilistice inedite de interpretare a muzicii lui R. Strauss.

Astăzi muzica vocală a lui R. Strauss (în special operele) se bucură de recunoaștere mondială. Este imposibil să ne imaginăm un teatru liric consacrat în care nu ar fi fost montat cel puțin un spectacol al acestui compozitor. Lucrările lui R. Strauss pentru voce constituie o verigă necesară în repertoriul vocaliștilor din întreaga lume.

Actualitatea temei cercetării de față este determinată de realizările artistice spectaculoase ale M. Cebotari în domeniul interpretării muzicii vocale ale lui R. Strauss, rolul ei în activitatea artistică

a acestui compozitor, care a contribuit semnificativ la reînnoirea limbajului muzical al operei. De asemenea, actualitatea studiului de față este determinată de existența unor lacune serioase, în ceea ce privește conștientizarea de către muzicologia națională a problematicii de față.

Descrierea situației în domeniul cercetării tezei și definirea problemelor acesteia. Rezultatele activității artistice ale M. Cebotari nu au fost încă evaluate pe deplin și nu sunt apreciate corespunzător. Până în prezent, nu există nici un studiu care să elucideze realizările unice ale artistei în operele lui R. Strauss. O excepție în acest sens reprezintă schița biografică a lui A. Mingotti, primul cercetător al activității interpretei. Cartea sa *Maria Cebotari: das Leben einer Sängerin (Maria Cebotari: Viața unei cântărețe)* a servit drept principala sursă pentru lucrările muzicologilor din Moldova apărute mai târziu: cărțile semnate de R. Arabagiu (*Simfonia neterminată*) și de A. Dănilă (*Maria Cebotari - Stea rătăcitoare*), un șir de articole.

Scopul investigației constă în identificarea rolului personalității și a creației vocale a lui R. Strauss în arta interpretativă a M. Cebotari.

Obiectivele cercetării — colectarea și sistematizarea materialului factologic despre viața și creația M. Cebotari (ca o etapă inițială necesară în perceperea științifică a patrimoniului muzical al artistei); caracterizarea principalelor etape ale activității și carierei profesionale a cântăreței; documentarea confluențelor artistice ale M. Cebotari cu R. Strauss, prezentarea cronicii legăturilor lor; determinarea particularităților stilului interpretativ al M. Cebotari; bazându-ne pe analiza înregistrărilor audio păstrate, definirea specificului manierei interpretative a M. Cebotari în operele lui R. Strauss, comparând-o cu particularitățile tratărilor artistice ale cântărețelor contemporane M. Cebotari și a adeptelor de mai târziu a manierei sale interpretative.

Metodologia cercetării. În procesul de studiere a artei interpretative a M. Cebotari în operele lui R. Strauss, a fost utilizat un complex de metode general-științifice și speciale ale muzicologiei contemporane. Nivelul *empiric* al cercetării științifice referitor la creația M. Cebotari în muzica vocală a lui R. Strauss a contribuit la acumularea informațiilor despre fenomenele analizate. La nivel *teoretic*, s-a dovedit a fi posibilă dezvăluirea aspectelor esențiale ale manierei interpretative ale cântăreței, evidențierea constantelor stilistice în interpretarea de către M. Cebotari a operelor lui R. Strauss. Metodele general-științifice ale nivelului teoretic al acestei lucrări includ *analiza și sinteza, inducția și deducția, metoda comparației* etc. Metoda analizei *interpretative* utilizată în teză presupune examinarea operelor muzicale din punctul de vedere al tratării lor

interpretative. Această metodă este combinată cu metoda de analiză *comparativă* în cazul examinării particularităților stilului vocal al M. Cebotari.

Noutatea științifică a acestei lucrări este condiționată de faptul că până în prezent creația M. Cebotari nu a fost niciodată folosită ca material pentru cercetare într-o teză, iar importanța muzicii vocale a lui R. Strauss în viața artistică a cântăreței nu a fost elucidată. Lucrarea prezintă, pentru prima dată, cronica evoluărilor M. Cebotari în spectacolele lui R. Strauss, fiind bazată pe numeroase materiale dispersate și concretizate de fapte, confirmate de contactele profesionale și amicale ale cântăreței și ale compozitorului. Cronica este completată cu o listă de note critice din periodicele germane din anii 1940, care se referă la evoluările M. Cebotari din această perioadă. De asemenea, pentru prima dată au fost efectuate un șir de analize comparative, care ne permit să concluzionăm despre caracteristicile stilului interpretativ al cântăreței. **Originalitatea** tezei este determinată de sinteza abordărilor studiilor istoriografice și culturologice asupra problemei respective.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul studiat constă în crearea unei imagini întregi asupra artei vocale a M. Cebotari în interpretarea operelor lui R. Strauss, ceea ce contribuie la înțelegerea teoretică a rolului uneia dintre cele mai remarcabile cântărețe din secolul XX în popularizarea artei muzicale clasice și determină valoarea artistică și locul activității interpretative a artistei în cultura mondială.

Obiectul cercetării este muzica vocală a lui R. Strauss în interpretarea M. Cebotari. În mod detaliat sunt studiate realizările interpretative ale cântăreței în lucrările pentru teatrul muzical — în operele *Salomé*, *Cavalerul rozei*, *Ariadne pe Naxos*, *Arabella*, *Femeia tăcută*, *Daphna* și *Capriccio*, una dintre acestea (*Femeia tăcută*) fiind adaptată în special pentru vocea cântăreței basarabene.

Semnificația teoretică a lucrării este determinată de valoarea acesteia pentru cercetările științifice ulterioare în domeniul studierii artei interpretative a Mariei Cebotari, deoarece generalizează și sistematizează majoritatea surselor cunoscute în prezent la această temă. Teza de față este concepută pentru a stimula cercetările bazate pe descoperirea conexiunilor în domeniile artei vocale, pedagogiei muzicale și creației componistice.

Semnificația aplicativă a cercetării constă în posibilitatea folosirii acestor materiale la cursurile didactice de istoria muzicii universale, istoria artei interpretative la toate nivelurile învățământului muzical din Republica Moldova. Recomandările practice pot fi utile pentru vocaliști-

interpreți și pedagogi ai instituțiilor de învățământ muzical la disciplinele canto academic, clasa de operă, măiestrie de concert etc.

Principalele rezultate științifice, propuse pentru susținere:

1. Creația M. Cebotari este o parte integrantă a culturii europene din prima jumătate a secolului al XX-lea, care a influențat în mod semnificativ dezvoltarea ulterioară a genului de operă și a celui muzical-cinematografic.

2. Arta vocală a artistei reprezintă o fuziune unică a diferitelor stiluri și tendințe.

3. Personalitatea și creația M. Cebotari constituie un exemplu reprezentativ al noțiunii de „vedetă” de operă, care mai târziu va adopta definiția de *Star*.

4. În formarea imaginii artistice și în dezvoltarea stilului interpretativ al M. Cebotari de mare importanță a fost raportul său profesional cu R. Strauss.

5. M. Cebotari face parte din categoria cântărețelor care au format și au consolidat maniera stilistică vocală de interpretare a muzicii lui R. Strauss.

Aprobarea rezultatelor cercetării a fost efectuată în cadrul discuțiilor repetate la școala doctorală AMTAP, în comunicările la conferințele științifice ale profesorilor și doctoranzilor AMTAP (2015–2018), precum și în publicarea materialelor sub formă de articole care reflectă principalele postulate ale tezei. Lucrarea a fost discutată la ședința de birou a școlii doctorale AMTAP pe 16 aprilie 2019 și a fost recomandată pentru susținere.

Publicații pe tema tezei. Autorul a publicat 15 lucrări în reviste științifice specializate din Republica Moldova și Rusia, dintre care 6 — în reviste științifice recomandate de Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare.

Volumul și structura tezei cuprinde introducerea, trei capitole, concluzii generale și recomandări, referințe bibliografice în volum de 275 de titluri, 5 anexe; 134 de pagini text de bază, 44 de pagini anexe.

Cuvinte-cheie: Maria Cebotari, Richard Strauss, cronică, operă, *Lied*, repertoriu, soprano, artă interpretativă, înregistrări audio.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea conține informații despre actualitatea și importanța temei cercetării, despre scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică, aplicarea teoretică și practică a rezultatelor obținute, despre aprobarea materialelor tezei.

Capitolul I. ISTORIOGRAFIA STUDIULUI MUZICII VOCALE A LUI RICHARD STRAUSS ÎN ARTA INTERPRETATIVĂ A MARIEI CEBOTARI include trei subcapitole.

1.1. Perceperea științifică a vieții și a artei interpretative a M. Cebotari în muzicologia contemporană. La moment există multiple informații despre viața și cariera Mariei Cebotari, dar ele sunt detașate și nu sunt sistematizate. Printre acestea sunt postere și înregistrări audio ale evoluărilor sale (atât în studiouri cât și din concerte și spectacole), documente foto și de cinema, scrisori, articole critice în periodice, monografiile etc. Cele mai importante dintre aceste materiale sunt cărțile, broșurile și articolele monografice despre viața marelui cântăreț.

De la sfârșitul anilor 1960 până în prezent, în periodice și surse din Internet, au fost publicate câteva zeci de articole despre M. Cebotari. Ele se bazează cu precădere pe faptele ce se conțin în monografiile menționate mai sus de A. Mingotti, R. Arabagiu și A. Dănilă, de asemenea, în articole se relatează despre evenimentele memorabile în onoarea M. Cebotari. Este greu de supraestimat importanța pentru studiul de față a materialelor adunate de autor în vara anului 2016, în procesul studierii surselor documentare de la *Institutul R. Strauss* din Garmisch-Partenkirchen. Aici au fost găsite confirmări ale evenimentelor importante din viața personală și artistică a interpretei, recenzii din ziare la concerte și spectacolele teatrale, alte materiale de importanță latentă pentru studiul de față.

Internet-arhiva britanică a periodicelor *The British Newspaper Archive* conține mai multe articole, care includ informații despre M. Cebotari, în special fiind menționată perioada anilor 1936–1947 — timpul aflării cântăreței în turnee la Londra ca solistă a operelor din Dresda și Viena. Biblioteca regională din orașul Brno a pregătit o resursă electronică impunătoare din ziarele și revistele cehe de arhivă, grație cărora este posibil de studiat detaliile șederii M. Cebotari la Praga și în alte orașe ale țării.

De mare importanță sunt documentele audio, foto și video, care au fixat sunetul vocii M. Cebotari, transmițând farmecul chipului ei și a jocului actoricesc, demonstrând spiritul timpului în care a trăit și viața teatrală care a înconjurat-o. O parte importantă a bazei metodologice a acestui

studiu constă din lucrările de caracter culturologic, care dezvăluie particularitățile vieții artistice a Chișinăului din perioada Basarabiei țariste și a Regatului Unit al României.

1.2. Baza informațional-teoretică pentru studierea creației lui Richard Strauss, prin prisma activității interpretative a Mariei Cebotari. Personalitatea creatoare a lui R. Strauss a atras și continuă să atragă atenția cercetătorilor din întreaga lume, autorilor de monografii și articole despre compozitor. Există, de asemenea, câteva filme documentare, vizionarea cărora poate extinde semnificativ orizontul persoanelor interesate de muzica vocală a compozitorului. Pentru teza de față, deosebit de importante sunt materialele despre creația lui R. Strauss, privită prin prisma activității interpretative a M. Cebotari. O serie de articole critice varsă lumină asupra interpretării de către M. Cebotari a muzicii vocale a lui R. Strauss. În arhivele *Institutului R. Strauss* din Garmisch-Partenkirchen se află un număr considerabil de articole-recenzii asupra spectacolelor lui R. Strauss, scrise în timpul vieții compozitorului. O informație vastă despre contactele artistice ale lui R. Strauss și M. Cebotari este concentrată în corespondența personală a compozitorului, parțial publicată. Pe lângă cercetările ce vizează în mod direct activitatea de creație a lui R. Strauss, ne-au servit drept sursă informațional-teoretică importantă lucrările în care a fost analizat rolul muzicii în contextul realităților istorice din Germania de la mijlocul secolului al XX-lea.

1.3. Concluzii la capitolul 1. Analiza gradului de cunoaștere a problemelor abordate și soluționate în această lucrare relevă următoarele:

1. În știința muzicală există un anumit volum de informații, care oferă posibilitatea de a analiza, în mod argumentat, viața și activitatea M. Cebotari, precum și de a studia creația componistică a lui R. Strauss. În ansamblu, aceste informații pot oferi **o viziune destul de vastă asupra problemei** soluționate în această teză.

2. Există **puține surse** care elucidează viața și cariera Mariei Cebotari, dar ele conțin informații importante despre biografia cântăreței. Câteva monografii semnate de diferiți autori (A. Mingotti, N. Diducenco, R. Arabagiu, A. Dănilă) sunt asemănătoare din punct de vedere al conținutului și a stilului de expunere. În fiecare dintre ele se simte, însă, atmosfera perioadei istorice și a țării în care a fost editată lucrarea: Europa de Vest postbelică — la A. Mingotti, URSS din perioada socialismului dezvoltat — la N. Diducenco și R. Arabagiu, statul modern Republica Moldova — la A. Dănilă.

3. Articolele din periodice care conțin informații despre M. Cebotari, sunt împărțite în **două categorii**: publicații german-austriece din timpul vieții interpretei și însemnări ale contemporanilor

basarabeni de la hotarul secolelor XX-XXI. Dacă prima categorie constituie o sursă informativă importantă cu privire la cariera scenică a artistei (articole critice care reflectă cele mai importante evoluări: premiere și spectacole în turnee), atunci valoarea celei de-a doua categorii constă în reflectarea evenimentelor memorabile desfășurate în Moldova în ultimele trei decenii.

4. **Literatura muzicologică bogată cu privire la patrimoniul de creație al lui R. Strauss** conține prețioase informații cu caracter biografic și analitic, care exteriorizează istoria creării operelor, orientarea lor stilistică și ideatic-artistică, particularitățile compoziției și dramaturgiei.

5. **Faptele ce atestă raportul de creație dintre compozitor și interpretă** au fost descoperite de autorul tezei în perioada colectării informațiilor, în procesul traducerii surselor din limbile germană, engleză, franceză, italiană și română și compararea materialelor dispersate, cuprinse în monografiile și periodice. Ele reflectă graficele evoluărilor cântăreței în operele lui R. Strauss și atestă durata de timp între spectacole: pregătirea pentru acestea și rezonanța ulterioară.

Capitolul 2. PERSONALITATEA LUI RICHARD STRAUSS ÎN VIAȚĂ ȘI CREAȚIA MARIEI CEBOTARI. Richard Strauss și Maria Cebotari sunt două personalități care în prima jumătate a secolului al XX-lea se situau pe poziție de lideri în arta muzicală a Europei: compozitorul — în domeniul compoziției muzicii, cântăreața — în sfera interpretativă. Acest tandem scenic a generat evenimente artistice răsunătoare, rezultatele colaborării lor impresionând melomanii prin montări teatrale spectaculoase. Compozitorul aprecia înalt calitățile vocale și scenice ale M. Cebotari, iar cântăreața îl venera pe creator ca pe un adevărat idol.

2.1. Principalele etape ale vieții și carierei cântăreței în contextul cultural-istoric din prima jumătate a secolului al XX-lea. Maria Cebotari s-a născut la 10 februarie 1910 la Chișinău. A demonstrat de mică abilități vocale și de la o vârstă fragedă a început să cânte în corul bisericesc. În perioada anilor 1924–1928 M. Cebotari a studiat la Conservatorul *Unirea* din Chișinău. Printre pedagogii săi de canto au fost M. Zlatova, A. Dicescu și G. Afanasiu-Gabrielli, care a studiat la A. Cotogni la Academia *Santa Cecilia* din Roma, ulterior acesta devenind solist al Teatrului *Mariinski*.

În 1928 împreună cu trupa teatrului de emigranți ruși („Grupul Praga” al Teatrului de Artă Academică din Moscova) M. Cebotari a plecat în Europa. La Berlin, ea studiază la faimosul profesor de canto O. Daniel, iar în curând este acceptată în trupa operei din Dresda, unde la 15

aprilie 1931 are loc debutul său în opera *La Bohème*. Din acest moment și până în anul 1943 cântăreața a evoluat pe scenă dată. Succesul M. Cebotari de la Dresda a atras atenția remarcabilului dirijor B. Walter, care a invitat-o să participe la festivalul din Salzburg.

Odată cu venirea la putere a naziștilor, politica socială în Germania se schimbă radical: a fost organizată *Camera imperială a afacerilor culturale*, în frunte cu J. Goebbels, organizația fiind împărțită în șapte secții. Cea mai importantă secție era *Camera imperială de muzică*, a cărei președinte a fost numit R. Strauss. M. Cebotari devenise o artistă binecunoscută în cultura germană. În 1934, la vârsta de doar 24 de ani, ea primește titlul de *Kammersängerin*, devenind cea mai tânără deținătoare a acestui titlu din istoria muzicii.

În anul 1937, în timpul filmării peliculei *Inimi tari*, M. Cebotari l-a avut ca partener pe actorul și regizorul austriac, anterior pictor, Gustav Diessl. El a devenit cel de-al doilea soț al cântăreței, iar M. Cebotari i-a fost impusă condiția de a primi cetățenia germană. În această căsătorie s-au născut doi fii — cel mai mare Peter (1941) și cel mai mic Fritz (1946).

Până la sfârșitul războiului, M. Cebotari a cântat cu precădere pe scenele din Dresda, Berlin, Viena și Salzburg. Pe scenele de operă din Praga, Riga, Amsterdam, Bruxelles, Paris, Venezia, Roma, Stockholm, Basel cântăreața a avut un succes enorm în rolurile repertoriului clasic de operă. După capitularea Germaniei, în activitatea artistei a început o nouă perioadă strălucitoare, legată de participarea la Festivalul din Salzburg. În opera vieneză M. Cebotari și-a desfășurat etapa finală a carierei sale. Aici ea și-a realizat cele mai renumite roluri: Salomé, contesa Almaviva, Donna Anna, Violetta, Gilda, Mimi, Turandot și, de asemenea, a debutat cu mare succes în *Baronul Țiganilor* de J. Strauss. Împreună cu trupa teatrului, M. Cebotari întreprinde un turneu în Anglia și Italia. La 9 iunie 1949 M. Cebotari s-a stins din viață și a fost înmormântată în cripta familiei Diessl, la cimitirul Döbling din Viena.

2.2. M. Cebotari și R. Strauss: cronica contactelor profesionale. Maria Cebotari s-a adresat la muzica lui Richard Strauss pe parcursul întregii sale cariere vocale. Mai mult decât atât: orientarea artistică, rafinamentul estetic și preferințele muzicale ale cântăreței au fost formate sub influența puternică a acestui compozitor.

Fiind o persoană inteligentă, sociabilă, R. Strauss se afla în fruntea elitei muzical-teatrală a Austriei și Germaniei de până la război. În mod firesc, M. Cebotari, care devenise recent parte a *Semperoper*-ului din Dresda, impunându-se prin talent și exteriorul frumos, a fost inclusă în cercul prietenilor compozitorului. După debutul strălucit în rolul Mimi din *La Bohème* ea a fost transferată

din trupa corului în cea a soliștilor. Acest fapt important din viața artistei a deschis pentru ea o cale nouă, orientată spre însușirea spectacolelor teatrului din Dresda, care, deja timp de câteva decenii, își forma repertoriul în funcție de posibilitatea montării operelor mai vechi sau a premierelor lui R. Strauss. Aproape toate lucrările scenice ale compozitorului au fost prezentate la *Semperoper*, unele au fost realizate cu participarea lui ca dirijor: *Salomé*, *Cavalerul rozei*, *Ariadne pe Naxos* și *Elena din Egipt*.

În primul sezon teatral M. Cebotari s-a produs cu precădere în rolurile principalele ale compozitorilor italieni și ale lui W.A. Mozart. În operele lui R. Strauss ea a realizat doar câteva partide secundare, și doar cu un an mai târziu M. Cebotari s-a impus drept o strălucită cântăreață straussiană: din anul 1932, ea participa la montările spectacolului *Ariadne pe Naxos*, debutul M. Cebotari în rolul Sophie din *Cavalerul rozei* a avut loc la 27 aprilie 1934, premiera operei *Femeia tăcută* cu participarea M. Cebotari s-a produs pe 24 iunie 1935, în 1939 primadona a cântat la Berlin rolul principal în tragedia bucolică *Daphna* dintr-un singur act, în 1942 a început să lucreze la rolul principal din *Salomé*. Colaborarea cântăreței cu maestrul a continuat și mai târziu, a fost legată de realizarea operelor *Capriccio*, *Arabella*, *Ariadne pe Naxos*, *Salomé*.

2.3. Concluzii la capitolul 2.

1. Viața M. Cebotari s-a perindat într-o **perioadă dramatică a istoriei omenirii**, deoarece prima jumătate a secolului al XX-lea a devenit cunoscută ca epoca unor mari coliziuni politice. Condițiile istorice ale acelei perioade au avut un rol important în soarta M. Cebotari — unirea Basarabiei la România a făcut posibilă atât evitarea războiului civil fratricid din regiune, cât și menținerea legăturilor culturale cu Occidentul: artista a putut să-și continue studiile și să se afirme artistic în Europa. Plecarea M. Cebotari din Chișinău în 1929 a coincis cu începutul crizei financiare globale „marea depresie“ care a avut un impact extrem de negativ asupra bunăstării materiale a societății europene. Debutul carierei strălucite a cântăreței în 1931 s-a produs cu doar doi ani înainte de venirea la putere a lui A. Hitler. În urma acestui fapt, toate figurile proeminente ale culturii germane au devenit supuse în totalitate cenzurii și sistemului nazist. În timpul războiului au fost rupte legăturile culturale interetnice, au fost distruse teatre, sali de concert, studiouri de înregistrare etc. Etapa finală a creației M. Cebotari, încheindu-se cu moartea prematură a cântăreței la Viena în 1949, a coincis cu anii postbelici marcați de ruine și denazificare. Prin urmare, situația istorică din Europa în prima jumătate a secolului al XX-lea a avut un impact negativ și asupra carierei M. Cebotari. Probabil, din această cauză, potențialul ei artistic nu a fost pe deplin realizat.

2. Contactele profesionale ale M. Cebotari cu R. Strauss în primul deceniu al cunoașterii lor (1931–1941) au fost marcate de **o strânsă comunicare de lucru și amicală**. În această perioadă M. Cebotari s-a adresat cu precădere partidelor de coloratură lirică și de soprano lirică din operele lui R. Strauss, descoperind un talent remarcabil și o capacitate enormă de muncă. Realizările în aceste roluri i-au oferit cântăreței șansa să se afirme rapid pe poziția celor mai de vază vocaliști ai Europei antebelice. Fiind încântat de talentul înnăscut al cântăreței și nivelul înalt de măiestrie, compozitorul, nu ezita să contribuie la dezvoltarea acestor aptitudini.

3. Ultimii șapte ani de viață ai M. Cebotari și R. Strauss (1942–1949), sunt marcați de **rare întâlniri** ale muzicienilor, fapt condiționat de desfășurarea evenimentelor militare din lume, dar și de particularitățile vârstei înaintate a maestrului. În cariera cântăreței această perioadă este semnificativă prin faptul, că M. Cebotari a trecut la un repertoriu mai dramatic din creația lui R. Strauss. Compozitorul, la rândul său, urmărea activitatea artistică a cântăreței basarabene, găsind totuși puteri pentru a se interesa de evoluările ei în scenă și de evoluția carierei.

Capitolul 3. CARACTERISTICA REPERTORIULUI VOCAL AL MARIEI CEBOTARI ȘI LOCUL MUZICII LUI RICHARD STRAUSS ÎN PALMARESUL ARTISTEI. Talentul vocal al Mariei Cebotari, îmbinat cu capacitatea ei de a se incorpora în chipul artistic realizat, au servit drept bază pentru formarea unui repertoriu bogat al cântăreței și pentru definirea stilului ei interpretativ. O trăsătură distinctivă a creației primadonei este sinteza unică a fenomenelor muzicale, ce reprezintă muzica compozitorilor italieni, germani, francezi și ruși. Diapazonul temporar și genuistico-stilistic al repertoriului cântăreței este cu adevărat uimitor: de la cantatele lui J.S. Bach până la cântecele lui A. Schönberg, de la operele lui C.W. Gluck la opereta vieneză.

3.1. Evaluarea generală a repertoriului și a stilului interpretativ al M. Cebotari. Viața artistică intensă a M. Cebotari, potențialul artistic bogat, modestia și demnitatea fiind calitățile dominante ale personalității, au atras atenția publicului larg, a criticilor muzicali și a elitei politice a societății. În ceea ce privește tehnica vocală, M. Cebotari a absorbit cele mai de seamă realizări ale școlilor italiene și germane de canto. Ea a însușit bazele tehnicii vocale italiene la Chișinău cu Gabriel Afanasiu, elevul lui Antonio Cotogni, iar principiile cântării germane — la Berlin, la profesorul Oscar Daniel. În primii ani ai carierei sale, activând la Opera din Dresda, cântăreața a beneficiat de conlucrarea cu dirijori, regizori și cântăreți remarcabili, precum F. Busch, B. Walter,

R. Strauss, K. Böhm, B. Gigli și V. Ursuleac și alții, ceea ce i-a permis să-și consolideze forțele artistice și măiestria vocală.

M. Cebotari cunoștea la perfecție principalele limbi europene: engleza, italiana, franceza, în mod firesc fiind vorbitoare de rusă și română, în limba germană vorbind fluent, fără accent. Interpretarea M. Cebotari avea un impact magnetic asupra publicului. Prin aceasta se explică popularitatea pe care o avea în calitate de cântăreață de operă și actriță de film. M. Cebotari a lăsat urmașilor un număr relativ mic de înregistrări, dar suficient pentru a înțelege și a aprecia măiestria ei vocală. Principalele roluri din operele lui W.A. Mozart, G. Verdi și G. Puccini sunt immortalizate cu precădere în fragmente sau arii. Pe deplin sunt înregistrate doar câteva partide: Susanna în *Nunta lui Figaro* de W.A. Mozart, Turandot în *Turandot* de G. Puccini, Lucille în *Moartea lui Danton* de G. von Einem, Luisa în *Luisa Miller* de G. Verdi și Salomé din opera omonimă a lui R. Strauss. Cele mai însemnate realizări ale artistei țin de partidele din operele lui W.A. Mozart și R. Strauss. De asemenea, cântăreața a lăsat o amprentă deosebită în istorie prin interpretarea muzicii măștrilor italieni (G. Verdi, G. Puccini), compozitorilor francezi (J. Massenet, G. Bizet), autorilor ruși (M. Glinka și P. Ceaikovski), operetei vieneze, operelor germane din secolul al XX-lea.

Abordarea de către M. Cebotari a muzicii compozitorilor contemporani timpului său merită o atenție sporită, dar și o cercetare științifică aprofundată. Succesul cântăreței în interpretarea operelor și a creațiilor camerale din sec. XX a fost condiționat și susținut de mai multe constante artistice: auzul absolut, gradul înalt de inteligență, muzicalitatea și tehnica vocală dezvoltată, precum și rafinamentul estetic subtil, cultivat pe baza muzicii operelor lui R. Strauss. În recitaluri M. Cebotari includea adesea lieduri și romanțe ale compozitorilor germani din sec. XX. M. Cebotari a fost una dintre primele dive de operă, care și-a cucerit o popularitate spectaculoasă nu doar prin succesul în domeniul muzicii. Era o „vedetă” în sensul modern al cuvântului. Cariera ei de film a jucat un rol imens în acest sens. M. Cebotari s-a filmat în zece filme, marea parte a cărora erau muzicale. De regulă, M. Cebotari juca rolul unei cântărețe sau rolul protagonistei în operele ecranizate. Colaborarea pe platoul de filmări cu personalități de valoare, precum regizorul K. Gallone, actorul G. Diessl, tenorul B. Gigli și alții, i-a garantat artistei un succes absolut.

3.2. Lucrările lui R. Strauss pentru voce în interpretarea M. Cebotari (studiu bazat pe analiza înregistrărilor audio). Muzica de operă a lui R. Strauss, în interpretarea M. Cebotari, care a ajuns în zilele noastre sub formă de înregistrări, este reprezentată printr-un șir de arii, scene și

ansambluri. Acestea au devenit cunoscute deja după moartea M. Cebotari, fiind reeditate în repetate rânduri și puse la dispoziția publicului, atât pe suporturi audio, cât și pe site-urile electronice video.

Rolul Sophie din opera *Cavalerul rozei* a fost însușit de M. Cebotari în primii ani ai carierei. Vocea gingasă a cântăreței, capabilă să transmită cele mai fine nuanțe, dar și o cantilenă impecabilă, a dat naștere unui personaj, cu trăsături difinitorii apropiate de însăși calitățile sopranei: frumusețea fizică, grația și eleganța. Partida Sophie i-a oferit interpretei posibilitatea de a demonstra cele mai importante calități profesionale, cum ar fi: uniformitatea liniei vocale și a registrelor, sunetul expresiv „rotunjit”, intonația precisă și arcuită — procedee tehnice și artistice de care M. Cebotari a dat dovadă cu brio.

Există înregistrarea *Live* a repetiției operei *Salomé* cu M. Cebotari în rolul principal, sub conducerea lui C. Krauss, care a fost efectuată în timpul turneului Operei Vieneze la *Covent Garden* în 1947. O înregistrare aparte a scenei finale *Ah! Du wolltest mich nicht deinen Mund küssen lassen!..* a fost realizată de cântăreață mai devreme, în anul 1942, cu participarea Orchestrei simfonice a radioului din Berlin, condusă de A. Rother. Având în vedere faptul, că finalul operei este testul principal al abilităților vocale și artistice ale oricărei cântărețe care interpretează Salomé, putem să ne dăm seama despre nivelul brillant de pregătire a întregii partide. M. Cebotari dintotdeauna aborda cu atenție sporită problemele de dicție și melodeclamație. Se poate presupune că anume interpretarea M. Cebotari a servit drept un prototip, având în vedere caracterul și modul de executare a acestei partide, pentru generațiile următoare de cântărețe, posesoare a vocilor de soprano liric.

Caracterul cameral al partidei vocale a Ariadnei din opera *Ariadne pe Naxos* a contribuit la realizarea unei prestații avantajoase a M. Cebotari în rolul feminin principal și succesul răsunător la premiera operei de la Viena. Grație orchestrării transparente, vocea camerală a cântăreței a răsunat fabulos în sală. Participarea M. Cebotari la montările acestei opere și înregistrarea partidei Ariadnei, cu dirijorul T. Beecham, se numără printre cele mai de seamă realizări ale artei interpretative de operă din sec. XX. Cu puțin timp înainte de moarte, pe 16 noiembrie 1948, M. Cebotari a înregistrat, de asemenea, aria Ariadnei *Es gibt ein Reich...* cu orchestra Filarmonicii din Viena, sub conducerea lui H. von Karajan. Produsul artistic plăzduit de doi mari maeștri s-a dovedit a fi perfect, atât în ceea ce privește calitatea interpretării, cât și în sensul caracterului inspirat al prestației.

Finalul operei *Daphne Ich komme, grünende Brüder...*, alcătuit din două secțiuni mari: aria eroinei principale și postludiul orchestral, este una dintre cele mai pregnante pagini ale scriiturii

componistice straussiene. Acest fragment a fost înregistrat de M. Cebotari deja după premiera de la Berlin din anul 1943 cu orchestra radioului, condusă de A. Rother. În această arie s-a manifestat, în toată splendoarea și expresivitatea, vocea naturală de soprano lirică de coloratură a M. Cebotari, resursă nativă, pe care artista a folosit-o din plin până în anii 1940. Posedând toate mijloacele de expresivitate muzical-vocale și actoricești, demonstrând, de asemenea, și o paletă completă de culori timbrale, cântăreața a creat pe scenă un chip poetic inedit într-o operă germană contemporană timpului său, o producție artistică destul de dificilă.

În albumul lansat de Opera Vineză în anul 1995, cu imprimarea spectacolelor realizate *Live* între anii 1941–1944, în volumul nr. 21 au fost descoperite fragmente cu vocea M. Cebotari, înregistrate la prima interpretare a operei *Capriccio*. Imprimarea conține patru fragmente, trei dintre care reprezintă replici, fraze sau secvențe din scene din partida contesei Madeleine. Pe parcursul activității artistice, M. Cebotari nu a reușit să participe la montarea pe scena teatrală a operei timpurii a lui R. Strauss *Feuersnot*. Cu toate acestea, cel mai pregnant episod din operă — marea scenă-duet Diemut și Kunrad *Feuersnot — Minnegebot...*, a fost înregistrat de către artistă în 1943 cu Orchestra simfonică a radioului din Berlin sub conducerea lui A. Rother.

În anul 1943 a fost realizată înregistrarea cantatei *Taillefer* pe textul poetului german L. Uhland, mai puțin cunoscute și rar interpretate lucrări a lui R. Strauss. Evenimentul s-a desfășurat cu participarea Orchestrei simfonice a radioului din Berlin sub conducerea lui A. Rother, corul fiind condus de *Rufolf Lamy*, cu participarea M. Cebotari și a altor soliști cunoscuți. M. Cebotari a executat extrem de expresiv câteva fraze succinte destinate sopranei (Sora Ducelui), confirmând astfel că evoluările unor voci proeminente în partide secundare garantează succesul producției artistice. De asemenea, este de menționat dicția clară și caracterul convingător și sugestiv al pronunțării cuvintelor în partida sa, ceea ce demonstrează atitudinea serioasă a artistei nu doar față de muzica compozitorului său preferat, ci și față de versurile clasicului german.

3.3. Concluzii la capitolul 3.

1. **Maniera de interpretare** a M. Cebotari se distinge printr-o individualitate pregnantă, determinată de sinteza unor calități naturale unice cu profesionalismul înalt și măiestria tehnică desăvârșită. Acest fapt este confirmat de aparatul vocal dezvoltat până la perfecțiune, emotivitatea spirituală și înțelegerea profundă a logicii dezvoltării muzicale în partidele din operele compozitorilor italieni, germani, francezi și ruși. Calitățile superbe nominalizate, în mod firesc, erau îmbinate cu simplitatea și naturalitatea vocalizării.

2. Interpretarea vocală se caracteriza printr-un simț perfect al **stilului** muzicii interpretate. Artista s-a produs la fel de strălucit în muzica lui W.A. Mozart, G. Verdi, partidele veriștilor și cele franceze, precum și în muzica de operă a compozitorilor sec. XX, în spectacole de operetă, etc. Repertoriul primadonei a inclus, de asemenea, cele mai de văză exemple ale genului oratorial și de *Lied*.

3. Specificul stilului M. Cebotari a fost în mare măsură determinat de **particularitățile vocii** cântăreței, care se distingea printr-un diapazon larg, un timbru brillant și în același timp suav, mobilitatea, flexibilitatea și plasticitatea aparatului vocal. Fluiditatea liniei vocale și profunzimea conținutului sonor au fost de excepție: cântăreața a demonstrat posedarea la perfecție a tehnicii *legato*. O astfel de voce, care îmbina perfecțiunea melodică cu cea metroritmica și dinamica, se potrivea, cât se poate de bine, pentru interpretarea muzicii de o plenitudine emoțională desăvârșită.

4. **Repertoriul** cântăreței includea aproximativ optzeci de partide mari și mici de operă și operetă în patru **limbi** europene: germană, italiană, franceză și rusă. Există, de asemenea, dovezi ale interpretării de către M. Cebotari a melodiilor din țara sa natală în limba română. Totuși, cea mai mare parte din muzica vocală interpretată de M. Cebotari a fost în limba germană.

5. Cu aceeași dibăcie M. Cebotari a jucat roluri dramatice, lirice și comice, creând în scenă **personaje-caractere** veridice și complexe. Unele dintre acestea au fost immortalizate în filme muzicale, care pot oferi o viziune complexă despre capacitățile actricești extraordinare ale cântăreței și despre realizarea originală a rolurilor.

6. M. Cebotari a lăsat urmașilor un bogat **patrimoniu de înregistrări audio**, grație căruia devine posibilă și întemeiată evaluarea adecvată a măiestriei sale interpretative. De menționat, că imperfecțiunea aparatajelor tehnice de pe timpuri nu a afectat calitatea materialului înregistrat — în timpul audiției pot fi deslușite doar sporadic anumite defecțiuni de ordin tehnic.

7. **Muzica de operă a lui R. Strauss** interpretată de M.Cebotari este prezentată destul de **vast** în documentele audio. Cinci din cele șapte partide principale din operele compozitorului, pe care artista le-a realizat în scenă, au fost înregistrate parțial (arii și ansambluri) sau complet, ceea ce face posibilă conturarea unei imagini complexe despre cel mai proieminent domeniu de activitate a M. Cebotari. Acestea sunt Sophie în *Cavalerul rozei*, Daphne și Salomé în operele omonime, Ariadna în *Ariadne pe Naxos* și Contesa Madeleine în *Capriccio*. Calitatea materialului înregistrat în sursele examinate variază.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată în teză referitor la crearea unei viziuni exhaustive asupra artei vocale a M. Cebotari în interpretarea creației de operă a lui R. Strauss, contribuie la înțelegerea teoretică a aportului uneia dintre cele mai de vază cântărețe a secolului al XX-lea la promovarea artei muzicale clasice și determină valoarea artistică și locul activității interpretative a cântăreței în cultura mondială. **Principalele concluzii** ale tezei sunt următoarele:

1. În urma studierii arhivelor, descoperirii materialelor necunoscute și comparării informațiilor obținute, conversațiilor cu personalități ale culturii și artei autohtone și străine, care au interacționat în mod direct sau indirect cu personalitatea și activitatea cântăreței, analizei înregistrărilor audio și video ale M. Cebotari, a devenit posibilă **introducerea în practica teoretică curentă și sistematizarea** informațiilor noi despre viața și creația primadonei, caracterizarea principalelor etape ale vieții și carierei sale; documentarea contactelor artistice cu eminentul compozitor german R. Strauss; determinarea caracteristicilor stilului interpretativ al M. Cebotari, aprecierea manierei sale de interpretare în partidele din operele lui R. Strauss [3; 7; 8; 9].

2. M. Cebotari a fost posesoarea unor capacități înnăscute muzicale și actoricești de excepție. A primit o educație vocală solidă în orașul ei natal la G. Afanasiu, apoi și-a perfecționat măiestria la Berlin la O. Daniel. Grație lui A. Vîrubov, actor al Teatrului de Artă Academică din Moscova, ea și-a dezvoltat aptitudini tehnice înalte de măiestrie actoricească [1]. Sinteza trăsăturilor native și abilităților căpătate în procesul de învățare a contribuit la **crearea unei baze solide pentru activitatea scenică profesională**. Succesul M. Cebotari a fost susținut de o capacitate imensă de lucru și un exterior excepțional, de „model”, pentru prima jumătate a secolului al XX-lea. Toate acestea i-au permis, în cel mai scurt timp posibil, să intre în casta artiștilor europeni de frunte.

3. Cariera M. Cebotari s-a desfășurat în perioada marilor schimbări politice și sociale în structura internă a țărilor, în care a trăit cântăreța [6]. Pe parcursul întregii activități artistice a primadonei, aceasta fiind, spre regret, de scurtă durată, artista a fost nevoită să înfrunte obstacole: lipsurile materiale în copilărie și în perioada formării personalității, regimul fascist totalitar cu toate consecințele acestuia în perioada de glorie, lupta cu boala la sfârșitul vieții [1]. Este important să constatăm, că **succesul cântăreței**, viziunea sa asupra lumii fiind apolitică, a fost **determinat** în primul rând **de realizările ei artistice personale**, de ajutorul prietenilor și colegilor ei, și doar în ultimul rând a fost marcat de conjunctura politică [10]. În această ordine de idei, este îmbucurător

faptul că în muzicologia rusă, erorile istorice privind atitudinea față de cântăreața basarabeană sunt corectate treptat, iar numele ei începe să ocupe un loc onorabil.

4. În pofida circumstanțelor vieții, deloc ușoare, M. Cebotari a reușit să ajungă la culmi creatoare, realizând **un număr imens** de spectacole memorabile pe scenele teatrelor europene din Dresda, Berlin, Viena, *La Scala* din Milano, *Champs-Élysées* din Paris, *Covent Garden* din Londra, la festivalurile din Salzburg etc. [1; 11]. Turneele de peste hotare ale „cântăreței zburătoare” și plecările sale pentru filmări erau multiple în fiecare an. Conștientizarea exclusivității propriului talent și a necesității de a-l valorifica la maxim, setea de viață și dorința de a realiza cât mai mult, au creat, în aceste condiții dificile, fenomenul cultural uimitor — M. Cebotari [1].

5. Personalitatea și creația M. Cebotari constituie un exemplu reprezentativ al noțiunii de „vedetă” (*Star*): arta vocală a artistei denotă o fuziune unică a diferitelor stiluri și curente, măiestria și profesionalismul servind drept bază pentru autoexprimarea personalității creatoare [1]. M. Cebotari a fost una dintre primele **cântărețe ”universale,,** atât de solicitate în prezent, devenind predecesoarea primadonelor de mai târziu de aceeași categorie — M. Callas, M. Caballé, J. Sutherland, E. Schwarzkopf și R. Fleming.

6. În prezent, există posibilitatea familiarizării cu arta interpretativă a M. Cebotari grație numeroaselor **înregistrări audio și filme**. Printre acestea sunt fragmente și lucrări complete semnate de W.A. Mozart, G. Verdi, G. Puccini, P. Ceaikovski, R. Strauss, J. Strauss și alți compozitori, ceea ce permite formularea unei viziuni complete asupra nivelului înalt de măiestrie a cântăreței [3; 7].

7. Creația multilaterală a M. Cebotari **a influențat**, fără îndoială, **dezvoltarea ulterioară a genului muzical-teatral și a celui muzical-cinematografic**. Tratarea partidelor în operele clasice și contemporane de către cântăreața a servit drept model pentru mulți vocaliști. În special această afirmație se referă la rolurile Susannei, Constanzei, Violettei, Mimi, Madame Butterfly, Sophie și Salomé — cele mai reprezentative în repertoriul cântăreței [1; 12].

8. În formarea chipului artistic și în consolidarea stilului interpretativ al M. Cebotari, o însemnătate deosebită au avut **contactele de creație ale cântăreței cu R. Strauss**, care, în repetate rânduri, vorbea cu abnegație despre calitățile extraordinare profesionale și personale ale interpretei [8; 9]. M. Cebotari a fost una dintre cântărețele, talentul căreia a devenit obiectul admirației și inspirației pentru compozitor în ultimii ani ai vieții, iar pentru divă R. Strauss a fost mereu un mentor muzical pentru care manifesta venerație și respect profund.

9. Pe parcursul carierei scenice, M. Cebotari a participat la diverse montări a **opt** opere lui R. Strauss. Acestea sunt *Electra*, *Elena din Egipt*, *Ariadne pe Naxos*, *Arabella*, *Cavalerul rozei*, *Femeia tăcută*, *Daphna*, *Salomé* și *Capriccio*, interpretând în total **unsprezece** partide mari și mici. Insușind două treimi din tezaurul straussian, cântăreața a contribuit la marele succes și popularizarea acestor lucrări [2; 7; 8; 9; 12].

10. Realizările M. Cebotari în abordarea muzicii vocale a lui R. Strauss țin de faptul că aflându-se sub influența puternică a carismei artistice a marelui compozitor, interpreta a fost una dintre cei, care au creat și au consolidat **stilul vocal straussian, dar și etalonul tratării artistice a personajelor straussiene**, aceste modele devenind ulterior clasice. Grație intuiției native, M. Cebotari deseori interpreta partidele de operă ale lui R. Strauss într-o manieră proprie, transformându-le în mod convingător în conformitate cu propria viziune artistică [2; 7; 8; 9; 12]. Prin urmare, tandemul artistic al Mariei Cebotari și a lui Richard Strauss pe bună dreptate poate fi **definit drept complementar**.

Recomandări

1. De a continua căutarea materialelor factologice despre legăturile M. Cebotari cu R. Strauss, în special corespondența acestora.
2. De a lărgi diapazonul cercetării moștenirii artistice a M. Cebotari, în următoarele direcții posibile:
 - 1) arta cântăreței în operele din epoca barocă și perioada clasică de până la W. A. Mozart; 2) în operele lui W. A. Mozart; 3) în operele clasice italiene; 4) în operele franceze; 5) în repertoriul rusesc; 6) în opereta austro-germană; 7) în genul oratorial; 8) în genul de *Lied*; 9) în muzica vocală a compozitorilor secolului al XX-lea (cu excepția lui R. Strauss); 10) în cinematografie.
3. De a cerceta în mod special contactele personale și profesionale ale lui R. Strauss cu V. Ursuleac, în scopul extinderii căutării materialului despre personalitățile artistice de naționalitate românească, care au avut tangențe cu muzica și persoana acestui compozitor.
4. De a integra moștenirea artistică a lui R. Strauss în orbita de cercetare a muzicologilor autohtoni.
5. De a include fragmente din opere, precum și creațiile vocale de cameră ale lui R. Strauss în programele didactice, concertistice și de concurs ale studenților-vocaliști.

6. De a recomanda conducerii Teatrului Național de Operă și Balet *M. Bieșu* montarea pe scenă a unei opere semnate de R. Strauss, spre exemplu, *Salomé*, *Cavalerul rozei* sau *Ariadne pe Naxos*, care reprezintă „cartea de vizită” a artei interpretative a M. Cebotari — patrimoniul cultural al Moldovei.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE

1. Пилипецкий С. А. Жизнь и судьба примадонны XX века Марии Чеботари (1910–1949). В: Вестник АХИ, № 5. Москва: *OneBook.ru*, 2015, с. 78–95.
2. Пилипецкий С. Из истории исполнения оперы Р. Штрауса *Ариадна на Наксосе*. В: Învățămîntul artistic — dimensiuni culturale. Conferința științifică internațională, 22 aprilie 2016. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: NOTOGRAF PRIM, 2016, с. 20–21.
3. Пилипецкий С. Из истории исполнения оперы Р. Штрауса *Ариадна на Наксосе* В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr. 2 (29). Chișinău: NOTOGRAF PRIM, 2016, с. 88–93.
4. Пилипецкий С. Изучение и исполнение вокальной музыки Рихарда Штрауса в Молдове. В: Educație artistică: realizările trecutului și provocările prezentului. Conferința științifică internațională dedicată aniversării a 75 de ani de învățămînt artistic din Republica Moldova, 25–26 noiembrie 2015. Rezumatele comunicărilor, Chișinău: Grafema Libris, 2015, с. 75–76.
5. Пилипецкий С. К 100-летию Л. Г. Боксана: страницы из жизни. В: Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate. Conferința științifică internațională, Chișinău, 27 septembrie 2016. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: VALINEX SRL, 2016, с. 69–70.
6. Пилипецкий С. К 100-летию Л. Г. Боксана: страницы из жизни. В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr. 1 (28). Chișinău: VALINEX SRL, 2016, с. 145–150.
7. Пилипецкий С. М. Чеботари — исполнительница главной партии в последней опере Р. Штрауса *Каприччио*. В: Învățămîntul artistic — dimensiuni culturale. Conferința științifică internațională, 20 aprilie 2018. Tezele lucrărilor. Chișinău: АМТАР, 2018, с. 25–26.
8. Пилипецкий С. М. Чеботари и Р. Штраус: хроника профессиональных и личных контактов (1931–1941). В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr. 1 (30). Chișinău: FOXTROT SRL, 2017, с. 181–187.

9. Пилипецкий С. М. Чеботари и Р. Штраус: хроника профессиональных и личных контактов (1942–1949). В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr. 1 (30). Chișinău: FOXTROT SRL, 2017, с. 187–194.
10. Пилипецкий С. Мария Чеботари и фашизм. В: Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate. Conferința științifică internațională, Chișinău, 25 septembrie 2018. Tezele com. Chișinău: VALINEX SRL, 2018, с. 99–100.
11. Пилипецкий С. Мария Чеботари — участница Зальцбургских фестивалей. В: Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate. Conferința științifică internațională, Chișinău, 26 septembrie 2017. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: VALINEX SRL, 2017, с. 121–122.
12. Пилипецкий С. Никола Беллер-Карбоне — Саломея наших дней. В: <http://gnesinstudy.ru/wp-content/uploads/2016/07/Pilipezky1.pdf> (01.11.2016).
13. Пилипецкий С. Общая характеристика репертуара и исполнительского стиля М. Чеботари В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr. 2 (31). Chișinău: NOTOGRAF PRIM, 2017, с. 265–269.
14. Пилипецкий С. Память о Марии Чеботари на ее родине. В: Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică) în contemporaneitate. Conferința științifică internațională, Chișinău, 23 iunie 2015. Rezumatele comunicărilor. Chișinău: VALINEX SRL, 2015, с. 67–68.
15. Пилипецкий С. Память о Марии Чеботари на ее родине. В: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, nr. 2 (25). Chișinău: VALINEX SRL, 2015, с. 166–170.

ADNOTARE

Serghei Pilipețchi. Muzica vocală a lui Richard Strauss în arta interpretativă a Mariei Cebotari. Teză pentru obținerea gradului științific de *Doctor în studiul artelor*, specialitatea 653.01. – Muzicologie, Chișinău, 2019.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie cuprinzând 275 de referințe, 134 pagini a textului de bază și 5 anexe care cuprind 44 pagini.

Cuvinte-cheie: Maria Cebotari, Richard Strauss, cronică, operă, *Lied*, repertoriu, soprană, artă interpretativă, înregistrări audio.

Domeniul de studiu: arta interpretativă a M. Cebotari în creația pentru teatru muzical a lui R. Strauss.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul — evidențierea rolului personalității și muzicii vocale a lui R. Strauss în arta interpretativă a Mariei Cebotari. **Obiectivul** lucrării — colectarea și sistematizarea materialului factologic, care cuprinde viața și arta M. Cebotari; caracterizarea etapelor principale ale vieții private și artistice; documentarea confluențelor artistice și umane ale M. Cebotari cu R. Strauss; evidențierea specificului stilului interpretativ; determinarea manierei interpretative a partițiilor vocale, semnate de compozitori germani, în comparație cu maniera interpretativă a altor cântărețe.

Noutatea științifică și originalitatea tezei constă în analiza muzicologică a fenomenului Mariei Cebotari, pentru prima dată, prezentată și sistematizată în baza unor materiale noi, care marchează importanța muzicii vocale a lui R. Strauss în arta interpretativă a M. Cebotari: este propusă cronica relațiilor amicale și profesionale ale primadonei cu compozitorul, dar și cea a evoluărilor ei în scenă, interpretând creații vocale ale lui R. Strauss; sunt efectuate un șir de analize comparative cu scopul evidențierii stilului ei interpretativ; este prezentată o informație completă despre spectacolele M. Cebotari, unde ea interpretează partițiile pentru soprană în operele lui R. Strauss. **Originalitatea** tezei este determinată de îmbinarea aspectelor istoriografice și culturologice în abordarea temei.

Problema științifică soluționată constă în crearea unei imagini integrale asupra artei vocale a Mariei Cebotari, prin prisma interpretării creațiilor vocale ale lui R. Strauss, care contribuie la facilitarea înțelegerii teoretice a rolului uneia dintre cele mai mari cântărețe ai secolului XX în popularizarea muzicii clasice și marchează valoarea artistică a activității sale interpretative pentru cultura mondială.

Semnificația teoretică a lucrării este determinată de importanța ei primordială pentru cercetările științifice ulterioare în direcția studiului artei interpretative a M. Cebotari, deoarece studiul curent generalizează și sistematizează majoritatea surselor cunoscute în prezent. Prezenta lucrare are menirea să încurajeze cercetarea științifică în domeniul relațiilor dintre interpretarea vocală, pedagogia muzicală și arta componistică.

Valoarea aplicativă a tezei este determinată de posibilitatea integrării materialelor ei în cadrul cursurilor de istorie a muzicii vest-europene și istoria interpretării vocale. Recomandările practice pot fi utile vocaliștilor și pedagogilor instituțiilor de învățământ muzical, în clasele de canto academic, operă sau a măiestriei de concert.

Implementarea rezultatelor științifice. Materialele lucrării au fost prezentate în cadrul conferințelor științifico-practice naționale și internaționale. Rezultatele cercetării sunt publicate în cadrul a 15 lucrări științifice.

ANNOTATION

Serghei Pilipetchi. Vocal music of Richard Strauss through the interpretative art of Maria Cebotari. Thesis submitted in fulfillment of the requirement for the degree of *Doctor of Fine Arts*, field 653.01. – Musicology, Chişinău, 2018.

The structure of the thesis: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography comprising 275 references, 134 pages of main text, and 5 appendices consisting of 44 pages.

Key words: Maria Cebotari, Richard Strauss, history, *Opera*, *Lied*, repertoire, soprano, performing art, audio recording.

Research field: M. Cebotari's vocal performances of Richard Strauss' works for musical theater.

The purpose and the goals of current research. The purpose — to identify the role and the personality of R. Strauss through the vocal performing art of M. Cebotari. **The goals** are: —to collect and classify the information about M. Cebotari's personal and professional life; to describe the main phases of her life and career; to investigate personal and professional contacts between M. Cebotari and R. Strauss; to analyze the features of her performing style; to study her approach in performing Opera parts of German composers and compare with the performances of other Opera singers.

The scientific novelty: this research provides for the first time a thorough analysis of the phenomenon of Maria Cebotari, it also classifies new information about the significance of vocal music of R. Strauss for M. Cebotari's vocal performing art; current research offers records of personal and professional relationship between the singer and the composer: it provides a comparative analysis of M. Cebotari's vocal performances of Strauss' Operas aiming to identify the peculiar characteristics of her vocal performing style, as well as to provide a complete list of all performances made by M. Cebotari performing vocal music by Richard Strauss. **The originality** of current research is based on its historiographical and culturological approach.

Solved scientific problem is achieved: by providing a complete depiction of the vocal performing art of M. Cebotari through the performance of R. Strauss' Operas, and by adding a significant contribution to the theoretical acknowledgment of her role as one of the greatest singers in the twentieth century who promoted classical music and has achieved her distinguished value and place within the western culture.

Theoretical significance of the research: is achieved by its importance to the further scientific researches in this field and namely M. Cebotari's vocal performing art, as it summarizes and classifies most of the currently known sources on this matter. This thesis aims to encourage further scientific researches in the field of vocal performance relationship, music education, and the musical art.

Practical significance of the work. The results of current scientific research can be included in the courses of *History of West-European Music* and *History of vocal performance*. Practical recommendations could be useful for musicologists and researchers, as well as for music teachers, vocal teachers, and all musicians.

The implementation of the scientific result. The content of current thesis has been widely presented within national and international scientific-practical conferences. The result of this thesis is published in 15 scientific papers.

АННОТАЦИЯ

Пилипецкий Сергей. Вокальная музыка Рихарда Штрауса в исполнительском искусстве Марии Чеботари. Диссертация на соискание ученой степени доктора искусствоведения и культурологи 653.01. – Музыкаведение, Кишинев, 2019.

Структура диссертации: Введение, три главы, основные выводы и рекомендации, библиография из 275 наименований, 5 приложений; 134 страницы основного текста, 44 страницы приложений.

Ключевые слова: Мария Чеботари, Рихард Штраус, хроника, опера, *Lied*, репертуар, сопрано, исполнительское искусство, звукозапись.

Областью исследования является исполнительская деятельность М. Чеботари в произведениях для музыкального театра Р. Штрауса.

Цель и задачи работы. **Цель** — выявить роль личности и вокального творчества Р. Штрауса в исполнительском искусстве М. Чеботари. **Задачи** исследования — собрать и систематизировать фактический материал о жизни и творчестве М. Чеботари; охарактеризовать основные этапы ее жизненного и творческого пути; документировать личные и творческие контакты М. Чеботари с Р. Штраусом; определить особенности исполнительского стиля артистки; детерминировать ее исполнительскую манеру в оперных партиях немецкого композитора в сравнении с трактовками других певиц.

Научная новизна настоящей работы обеспечивается тем, что впервые в жанре диссертации проанализирован феномен Марии Чеботари, а также представлен и систематизирован новый материал о значении вокальной музыки Р. Штрауса в ее искусстве: предложены хроники рабочих и дружеских контактов певицы и композитора, выступлений М. Чеботари с исполнением сочинений Р. Штрауса; выполнен ряд сравнительных анализов с целью выявления исполнительского стиля певицы; представлена полная информация о штраусовских операх с участием М. Чеботари. **Оригинальность** диссертации определяется синтезом историографического и культурологического подходов к поставленной проблеме.

Важная научная проблема, решенная в исследуемой области, состоит в создании целостного представления о вокальном искусстве М. Чеботари в интерпретации оперного творчества Р. Штрауса, что вносит вклад в теоретическое осмысление роли одной из величайших певиц XX века в популяризации классического музыкального искусства и определяет художественную ценность и место исполнительской деятельности певицы в мировой культуре.

Теоретическая значимость работы определяется ее базовым значением для последующих научных разработок в области изучения исполнительского искусства М. Чеботари, поскольку она обобщает и систематизирует большинство известных в настоящее время источников по данной проблеме. Настоящая диссертация призвана стимулировать научные исследования в области взаимосвязи вокального исполнительства, музыкальной педагогики и композиторского творчества.

Практическая значимость исследования определяется возможностью использования ее материалов в учебных курсах истории зарубежной музыки, истории вокального исполнительства. Практические рекомендации могут быть полезны вокалистам-исполнителям и педагогам музыкальных учебных заведений по классам сольного пения, оперной подготовки и концертмейстерского мастерства.

Внедрение научных результатов. Материалы диссертации были апробированы в ходе республиканских и международных научно-практических конференций. Результаты диссертации опубликованы в 15 научных работах.

ПИЛИПЕЦКИЙ СЕРГЕЙ

**ВОКАЛЬНАЯ МУЗЫКА РИХАРДА ШТРАУСА В
ИСПОЛНИТЕЛЬСКОМ ИСКУССТВЕ МАРИИ ЧЕБОТАРИ**

653.01. – МУЗЫКОВЕДЕНИЕ

Автореферат диссертация на соискание ученой степени
доктора искусствоведения и культурологии

Aprobat spre tipar: 16.04.2019
1/16 Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 1.6

Formatul hârtiei 60x84
Tiraj 30 ex.
Comanda nr. 123

Întreprinzător copiere, multiplicare, și legatul cărților

Chișinău, str. A. Pușkin, 3

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE
ȘCOALA DOCTORALĂ STUDIUL ARTELOR ȘI CULTUROLOGIE**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.:782.1.071.2(478+436)

782.1:781.68

**MUZICA VOCALĂ A LUI RICHARD STRAUSS ÎN ARTA
INTERPRETATIVĂ A MARIEI CEBOTARI**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

653.01. – MUZICOLOGIE

Conducător de doctorat:

Prof. univ., dr. în studiul artelor
Țircunova Svetlana

Student-doctorand:

Pilipețchi Serghei

CHIȘINĂU, 2019

26